

«Релігієзнавство»

«Релігієзнавство» є загальним курсом для студентів 2-го курсу історичного факультету.

Релігія є складним духовно-соціальним феноменом. Від найдавніших часів до сьогодення вона існує як форма суспільної свідомості, певний вид духовно-практичного освоєння світу, раціонального й ірраціонального мислення і пізнання буття. В різних історичних умовах релігія виконувала роль провідного чинника інтеграції, стабілізації, збереження і зміцнення існуючих соціальних систем, консолідації та централізації державно-політичних режимів, формування етно-конфесійних спільнот, етногенезу та національно-визвольної боротьби, спілкування і взаєморозуміння людей.

Як особливій складовій системи духовної діяльності людей, релігії належить важлива культурно-історична роль. Релігія – явище всесвітнє, різнопланове й багатозначне. Збагнути всю складність релігійного феномену допомагає релігієзнавча наука.

Релігієзнавство – комплексна галузь наукового знання, яка досліджує феномен релігії: суспільно-історичну природу релігії, механізм її соціальних зв'язків з духовними та іншими структурами суспільства, вплив на особистість віруючих в контексті конкретних історичних умов. На сучасному етапі наукового вивчення релігія розглядається як об'єктивний феномен, що спирається на певні соціальні передумови й обумовлюється певними факторами.

Навчальна дисципліна «Релігієзнавство» має на меті дати уявлення про розвиток релігії в межах двох важливих напрямів – теоретичного релігієзнавства, що складається з філософських, соціологічних і психологічних аспектів та історичного релігієзнавства, яке вивчає історію виникнення, еволюцію окремих релігійних уявлень і вірувань, акцентує увагу на послідовності розвитку релігійних культів. У релігієзнавстві відображаються об'єктивні процеси як інтеграції, так і диференціації

наукових знань теоретичного й історичного характеру стосовно соціальної сутності релігії та її значення.

Релігієзнавство не ототожнюється з богослов'ям. У порівнянні з системою наукових знань богословські теорії не виводять релігію безпосередньо з глибинних надр суспільної історії та практики, а пов'язують її насамперед з надреальними факторами. Релігійна думка ставить суспільний рух у пряму залежність від кінцевої реалізації релігійної істини, викладеної у священних і канонічних текстах.

На основі духовного досвіду, нагромадженого за допомогою філософії й суспільних наук (історії, етнографії, мистецтвознавства, лінгвістики, психології та ін.), а також в результаті плідної взаємодії науки і богослов'я склалися концептуальні визначення сутності релігії, утвердилися виважені погляди стосовно її виникнення, еволюції, ролі та місця в житті суспільства й кожної окремої людини.

На відміну від теоретичного релігієзнавства, що розглядає релігію у статистиці, історія релігії вивчає цей соціально-історичний феномен у його динамічності, змінах і розвитку. Історизм, як методологічний принцип вивчення релігії, дає можливість дослідити становлення й розвиток релігійного комплексу (від первісних форм релігійних уявлень до розвинутих релігійних систем світового масштабу), церковної інституції як соціальної системи, а також зробити порівняльний аналіз історії церков, історії релігійних й антирелігійних рухів, специфіки релігійного процесу в певних природних, історичних, культурних, етнічних умовах.

Таким чином, релігієзнавство є комплексом пов'язаних наукових дисциплін, які за допомогою певних методів дослідження, вивчають релігію як соціальне явище, пізнають закономірності її розвитку і функціонування.

О. Д. Каплін